



Sygn. akt II PK 212/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 10 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Beata Gudowska

Protokolant Anna Gryźniewska
w sprawie z powództwa W. P., J. P., K. P.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Skarbu Państwa
o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 10 lutego 2010 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w B.

z dnia 19 marca 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 19 marca 2009 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w B.,
zmienił, na skutek apelacji strony pozwanej – Skarbu Państwa reprezentowanego

przez Ministra Skarbu Państwa, wyrok Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w Ś. z dnia 14 lipca 2008 r. w sprawie z powództwa W. P., J. P. i K. P., tylko o tyle, że oddalił powództwo o zapłatę odsetek ustawowych od roszczeń głównych w kwotach po 17784 zł za okres poprzedzający dzień 22 czerwca 2007 r., oddalając apelację w pozostałym zakresie.

W stanie faktycznym sprawy powodowie [...]wystąpili przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Skarbu Państwa w Warszawie z pozwem o zapłatę na rzecz każdego z nich kwot po 17784 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za utracone dywidendy od niewydanych im akcji prywatyzowanego przedsiębiorstwa Zakładów [...] w Ś. Wskazali, iż prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 13 marca 2007 r., IV P .../07, orzeczono o przysługującym im prawie do bezpłatnych akcji prywatyzowanego przedsiębiorstwa jako spadkobiercom G. P. Odszkodowanie za niewydane akcje wypłacono powodom w 2007 r.

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2008 r., IV P .../08, Sąd Rejonowy - Sąd Pracy w Ś. zasądził od pozwanego na rzecz powodów dochodzone kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 28 maja 2007 r. do dnia zapłaty. Sąd uznał, że nie ma wątpliwości co do związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy działaniem pozwanego, a szkodą poniesioną przez powodów, gdyż niewydanie powodom akcji spowodowało niemożność uzyskania dywidendy. Wyliczając odszkodowanie z tego tytułu Sąd Rejonowy posłużył się niezaprzeczonymi w toku postępowania informacjami M. S.A. w Ś. co do wysokości rocznej dywidendy w latach 1998 - 2006. Suma dywidend wynosi 36 zł od jednej akcji. Powodom przypadłby udział wynoszący po 1/3 w prawie do 1.482 akcji, stąd należne odszkodowanie za utracone dywidendy wynosi po 17784 zł.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik strony pozwanej i zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię – „niewskazanego przez Sąd Okręgowy w B. przepisu mającego stanowić podstawę prawną odpowiedzialności Skarbu Państwa poprzez przyjęcie, że Skarb Państwa jest legitymowany biernie w sprawie o odszkodowanie z tytułu niewydania akcji na podstawie ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397 ze zm.) wytoczonej przez osobę,

która nie złożyła oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji”, „niewskazanego przez Sąd przepisu mającego stanowić podstawę prawną odpowiedzialności Skarbu Państwa poprzez przyjęcie, że w przedmiotowej sprawie zrealizowały się przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarb Państwa” oraz niewłaściwe zastosowanie art. 361 § 1 k.c. w związku z „niewskazaniem przez Sąd Okręgowy przepisem stanowiącym podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa poprzez przyjęcie, że istnieje bardzo wysokie, graniczące z pewnością prawdopodobieństwo, że osoby występujące po stronie powodowej byłyby posiadaczami akcji w dniach dywidendy (art. 348 § 2 k.s.h.), dotyczących lat 1997 – 2006”, oraz naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 228 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie „wyrażające się w pominięciu faktu, że z uwagi na zaawansowanie procesu nieodpłatnego udostępniania akcji Zakładów „C.” S.A. w Ś. osoby uprawnione nie miały prawnej możliwości uzyskania dywidendy za rok 2007, gdyż w dniu dywidendy (art. 348 § 2 k.s.h.) proces udostępniania akcji nie został jeszcze zakończony”, art. 382 k.p.c. „poprzez orzekanie na podstawie materiału procesowego innego, niż zebrany w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym”, art. 245 w związku z art. 382 k.p.c. poprzez „przyjęcie za podstawę rozstrzygnięcia innych faktów niż wynikające z treści powołanego jako ich źródło dokumentu prywatnego, tj. zaświadczenia Domu Maklerskiego P. z dnia 2 marca 2009 r.”, art. 233 § 1 k.p.c. poprzez „zaniechanie wszechstronnego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału procesowego oraz dokonanie dowolnej, (...) jego oceny z naruszeniem reguł logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, prowadzące do ustalenia, że powodowie wykazali bardzo wysoki stopień prawdopodobieństwa”, art. 365 § 1 k.p.c. poprzez jego błędną wykładnię wyrażającą się w uznaniu, że sąd *a quo* jest związany ustaleniami co do faktów, na których oparł się Sąd Rejonowy w Ś. wydając w dniu 13 marca 2007 r. wyrok w sprawie IV P .../07”, art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez niewskazanie podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia”. Wskazując na powyższe zarzuty pozwany wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i jego zmianę poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy

Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona a zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu.

W pierwszej kolejności rozważeniu podlegają zarzuty natury procesowej, przy czym wstępnie trzeba podkreślić, że zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przedstawiony w skardze pozostaje poza zakresem rozpoznania, jako że zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów nie mogą stanowić podstawy skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.). Ponadto pozwany przyjmuje, że powodowie nie posiadaliby akcji w dniu dywidendy (art. 348 § 2 k.s.h.), co ma wykluczać adekwatny związek przyczynowy pomiędzy niewydaniem im akcji a utratą dywidendy. Założenie to nie jest uprawnione, nie tylko dlatego, że oparto je na zarzucie naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., ale także z tego względu, że związek przyczynowy to kategoria (przesłanka) maturalnoprawna odpowiedzialności odszkodowawczej. Zatem adekwatna do jego zaprzeczenia jest wskazana w skardze podstawa maturalnoprawna - art. 361 k.c. Jednak przeczenie faktom, na których oparto wnioskowanie o istnieniu związku przyczynowego (art. 361 k.c.) na etapie skargi kasacyjnej nie jest uprawnione, gdyż Sąd Najwyższy w ocenie zarzutów skargi jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Inaczej mówiąc wydanie powodom akcji pozwoliłoby pewnie ustalić, czy posiadaliby oni je w „dniach dywidendy” w latach 1998-2006. Sąd ustalił, że sytuacja powodów była dobra i nie było podstaw do przyjęcia, że zbyliby akcje wcześniej. Skarżący natomiast na podstawie tego samego materiału dowodowego wyprowadza wniosek przeciwny, jednakże postępowanie kasacyjne nie jest kolejną instancją i granicę dla ustaleń stanu faktycznego stanowi dwuinstancyjne postępowanie przed sądami powszechnymi. Z kolei zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów bądź zawiera tak oczywiste braki, które uniemożliwiają kontrolę kasacyjną (por. np. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III

CKN 792/98, OSNC 1999 r. Nr 4, poz. 83, oraz z dnia 8 października 1997 r., I CKN 312/97, z dnia 19 lutego 2002 r., IV CKN 718/00, z dnia 18 marca 2003 r., IV CKN 11862/00, z dnia 20 lutego 2003 r., I CKN 65/01, z dnia 22 maja 2003 r., II CKN 121/01, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/2005). Takich zrzutów uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego postawić nie można w odniesieniu do przyjętej (aczkolwiek nie podanej wprost) podstawy prawnej i faktycznej odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 471 k.c. Co więcej, badanie czy Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za utracone korzyści i na jakiej podstawie, było w niniejszym postępowaniu niedopuszczalne z uwagi na treść art. 366 k.p.c. (powaga rzeczy osądzonej). Z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ś. z dnia 13 marca 2007 r., IV P .../07, wynika odpowiedzialność Skarbu Państwa za pozbawienie prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, które doprowadziło do zasądzenia odszkodowania stanowiącego równowartość akcji (wyrównania rzeczywistej straty).

Tym samym przesądzone zostały prejudycjalne - dla rozstrzygnięcia tej sprawy, kwestie, iż powodowie, w drodze nabycia spadku, uprawnieni byli do akcji, oraz że podstawę odpowiedzialności strony pozwanej za utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji stanowił art. 471 k.c. Stanowisko to jest zgodne z wyrażanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, że skutkiem zasady mocy wiążącej prawomocnego wyroku, o której mowa w art. 365 § 1 k.p.c, jest to, że przesądzenie we wcześniejszym wyroku kwestii o charakterze prejudycjalnym oznacza, iż w procesie późniejszym kwestia ta nie może być już badana, a w konsekwencji zachodzi ograniczenie dowodzenia faktów, objętych prejudycjalnym orzeczeniem, natomiast w procesie o dalszą - ponad prawomocnie uwzględnioną - część świadczenia z tego samego stosunku prawnego, sąd nie może w niezmienionych okolicznościach odmiennie orzec o zasadzie odpowiedzialności pozwanego (por. przytoczony przez Sąd drugiej instancji wyrok z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008 nr 1, poz. 20 oraz wyroki: z dnia 8 stycznia 2002 r., I CKN 730/99, Lex nr 515437; z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 151/04, OSNP 2005 nr 12, poz. 177; z dnia 21 października 2005 r., III CK 139/05, Lex nr 187050; z dnia 28 marca 2006 r., I UK 213/05, Lex nr 277891; z dnia 4 marca 2008 r., IV CSK 441/07, Lex nr 376385; z dnia 3 czerwca 2008 r., I PK 301/07, Lex nr

494122). Również w wyroku z dnia 23 czerwca 2009 r., II PK 302/08 (Lex nr 513001) stwierdzono, że treść prawomocnego orzeczenia, o którym stanowi art. 365 § 1 k.p.c., a więc treść wyrażonej w nim indywidualnej i konkretnej normy prawnej, w tym zwłaszcza zakres jej obowiązywania (związania stron i sądów), często nie jest i z obiektywnych względów nie może być w pełni wystawiona w sentencji orzeczenia. Z tego względu ustalenie tej treści, a przede wszystkim zakresu związania prawomocnym wyrokiem, wymaga niejednokrotnie wykładni orzeczenia w świetle sporządzonego do niego uzasadnienia, a w braku pisemnego uzasadnienia w świetle odtworzonego (np. na podstawie akt sprawy) rozumowania sądu, który wydał badane rozstrzygnięcie, a sama możliwość sięgania do okoliczności sprawy w celu sprecyzowania zakresu mocy wiążącej orzeczenia sądu nie może ulegać wątpliwości. Odnośnie zagadnienia biernej legitymacji Skarbu Państwa, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pracownikiem uprawnionym do nieodpłatnego nabycia akcji jest osoba wymieniona w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji, a nie osoba, która złożyła w terminie oświadczenie o zamiarze ich nabycia (art. 38 ust. 1 tej ustawy). Niezłożenie oświadczenia w terminie powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, nie oznacza natomiast braku odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 471 k.c., jeżeli ta utrata nastąpiła wskutek niewłaściwego wykonania obowiązków nałożonych na podmiot zobowiązany do przeprowadzenia procesu nieodpłatnego zbycia akcji (por. wyroki z dnia 22 stycznia 2008 r., II PK 131/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 63 oraz dnia 11 marca 2008 r., II PK 198/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 142), oraz że utrata przez uprawnionego prawa do nieodpłatnego nabycia akcji (art. 38 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji) wskutek naruszenia przez Skarb Państwa obowiązku wskazania uprawnionych pracowników, powoduje na podstawie art. 471 w związku z art. 361 k.c. odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa z tytułu utraty dywidend wypłaconych do czasu naprawienia szkody wynikającej z niewydania akcji, jeżeli poszkodowany wykaże z odpowiednio wysokim prawdopodobieństwem, że byłby posiadaczem akcji w dniu dywidendy (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2008 r., II PZP 10/08, OSNP 2009 nr 9- 10, poz. 112 oraz wyrok z dnia 11 marca 2008 r., II PK 198/07). W

uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził, że utrata dywidendy wynika wprawdzie bezpośrednio z utraty prawa do akcji, ale związek przyczynowy między utratą prawa do nieodpłatnego nabycia akcji a utratą prawa do akcji jest oczywisty. Często jest on też objęty powagą rzeczy osądzonej, gdy zostało już prawomocnym wyrokiem zasądzone odszkodowanie za utratę akcji (ich wartość). Nie jest także zasadny zarzut naruszenia art. 228 § 2 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie „wyrażające się w pominięciu faktu, że z uwagi na zaawansowanie procesu nieodpłatnego udostępniania akcji Zakładów „C.” S.A. w Ś. osoby uprawnione nie miały prawnej możliwości uzyskania dywidendy za rok 2007” (błąd w skardze kasacyjnej, w rzeczywistości chodzi zapewne o rok 1997), „gdyż w dniu dywidendy (art. 348 § 2 k.s.h.) proces udostępniania akcji nie został jeszcze zakończony”. Należy jednak wskazać, że chociaż w pozwie o zapłatę wskazano roszczenie tytułem odszkodowania za utracone dywidendy za lata 1997-2006 wraz z odsetkami, to Sądy orzekające w sprawie przyznały powodom należne im odszkodowania za utracone dywidendy w latach 1998-2006. Powyższe znajduje potwierdzenie w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 października 2008 r. (II PZP 10/08), według której „utrata przez uprawnionego prawa do nieodpłatnego nabycia akcji (art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji o prywatyzacji (...), wskutek naruszenia przez Skarb Państwa obowiązku wskazania uprawnionych pracowników, powoduje na podstawie art. 471 w związku z art. 361 k.c. odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa z tytułu utraty dywidend wypłaconych do czasu naprawienia szkody wynikającej z niewydania akcji, jeżeli poszkodowany wykaże z odpowiednio wysokim prawdopodobieństwem, że byłby posiadaczem akcji w dniu dywidendy (art. 348 § 2 k.s.h.)”.

Tym się kierując orzeczono jak sentencji, stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.